

Výskum krajinnej diverzity Kysúc s dôrazom na historické štruktúry poľnohospodárskej krajiny

P. Barančok, M. Barančoková: Research of Landscape Diversity of Kysuce Region with Emphasis on the Historical Structure of the Agricultural Landscape. Životné prostredie, 2012, 46, 1, p. 11 – 15.

In years 2009 till 2011 were realized countryside mapping of historical structures of the agricultural landscape (HSAL) according to methodology developed by the Institute of Landscape Ecology of the Slovak Academy of Sciences. The most important regions in the terms of representation and preservation HSAL of Slovakia are Kysuce Region. Observation area was included of 29 cadastral territories called as Upper Kysuce. On the basis of observation from mapping were two types HSAL allocated. Within the framework of their, were allocated additional two subtypes. The first type (type 1) represented by the historical structures of the landscape with dispersed settlement: subtype 1a – typical dispersed settlement and subtype 1b – localities with specific type of settlement characteristics for Kysuce Region. Subtype 1b can be characterized as a set several of dispersed settlements – “kopanice”, “osady”, “dvory” – that not create closed community and are situated mostly in higher elevations of valleys or mountains. The second type (type 4) represented by historical structures of arable-meadow-grazing landscape. The largest representation has HSAL with typical forms of anthropogenic relief (subtype 4a). The large representation has HSAL with preserved forms of anthropogenic relief and dominance by non-forest woody vegetation and forest vegetation (subtype 4b). Total HSAL in Kysuce Region occupied up to 12 % of the territory.

Key words: historical structures of agricultural landscape, changes in landscape structure and biodiversity, forma of anthropogenic relief, Kysuce Region (Slovak Republic)

Kysuce sú významným historickým regiónom Slovenska so svojimi špecifickými prírodnými danosťami a hodnotami, ako aj charakteristickým osídlením. Majú bohatú históriu, ktorá sa odzrkadlila na charaktere obyvateľstva, kultúry, architektúry, folklóru a tradíciách. Nachádzajú sa na severe Slovenska a podľa orografického členenia zaberajú časť Slovensko-moravských Karpát, Západných Beskýd a Stredných Beskýd.

Kysuce svojím geografickým postavením v rámci Slovenska, prírodnými podmienkami, historickým vývojom, typom osídlenia a spôsobom využívania krajiny človekom, majú veľmi významné postavenie. Pôvodne lesnú krajinu človek v minulosti postupne osídľoval a zakladal osady v dolinách pozdĺž tokov, klčoval lesy a premieňal ich na lúky, pasienky alebo ornú

pôdu. Vzhľadom na prírodné podmienky tu prevládalo pastierstvo a s tým spojené činnosti zabezpečujúce dostatok krmiva pre zvieratá aj počas pomerne dlhých a chladných zím. Na odlesnených plochách, od najnižších polôh až po hrebeňové časti pohorí, vznikali hlavne lúky a pasienky, postupne sa trvalo osídľovali aj tieto vyššie polohy, kde prevládol laznický typ osídlenia. Pokiaľ chcel človek trvalo hospodáriť a pestovať rôzne plodiny na okolitých svahoch, bol nútený upravovať ich do systému rôznych terás začínajúcich na úpätiach svahov a siahajúcich často až po hrebeňové polohy. Takýto charakter krajiny bol typický pre celé Kysuce a ešte aj v súčasnosti tu môžeme nájsť územia vyznačujúce sa vysokým zastúpením historických štruktúr poľnohospodárskej krajiny (HŠPK).

V období kolektivizácie bola značná časť HŠPK v nižších polohách zlikvidovaná sčelovaním pozemkov a rozorávaním medzi. Z nich vznikli veľké plochy ornej pôdy, ktoré však boli postupne premenené na veľkoplošné rekultivované vysokoprodukčné lúky. Jednotlivé prvky HŠPK sa zachovali len v blízkosti obydli, na strmších svahoch ťažšie prístupných pre poľnohospodársku techniku alebo na relatívne menších plochách, menej vhodných pre veľkoplošné využívanie.

V súčasnosti dochádza k ďalším zmenám využívania krajiny, ktoré ovplyvňujú aj existenciu HŠPK. Ide hlavne o upúšťanie od pôvodných foriem hospodárenia v území, kde sa jednotlivé terasy najskôr prestávajú využívať ako orná pôda, vznikajú úhory alebo sú premenené na travinno-bylinné kosené alebo spásané porasty a potom neskôr nasleduje až celkové opúšťanie daných pozemkov a ich zarastanie drevinami. Časť terasovitých pozemkov vo vyšších polohách bola zalesnená a časť pozemkov v nižších polohách, v dotyku s intravilánmi obcí, je zaberaná novou výstavbou. Aj keď na území Kysúc došlo k negatívnym zmenám v krajine z pohľadu existencie HŠPK, zachovalo sa ešte pomerne veľa významných lokalít, ktoré sa stali predmetom výskumu a mapovania s cieľom zachytiť ich reálny výskyt a štruktúrnu variabilitu.

Vyčlenenie sledovaného územia a modifikovanie metodiky celoslovenského mapovania historických štruktúr poľnohospodárskej krajiny na území Kysúc

Mapovanie HŠPK na území Kysúc sa uskutočnilo v rokoch 2009 a 2010, v zmysle metodiky vypracovanej pre celé územie Slovenska, na Ústave krajinej ekológie SAV (Špulerová, Štefunková, Dobrovodská a kol., 2009).

Sledované územie Kysúc bolo stanovené na základe prírodno-sídlných spádových regiónov Slovenska (Miklós, 2002): región 7. Považský (Trenčiansko-žilinský); subregión 7.2. Žilinský; mikroregión 7.2.3. Kysucký. Územie zahŕňa 24 obcí, z ktorých 23 patrí do okresu Čadca (Čadca, Čierne, Dlhá nad Kysucou, Dunajov, Klokočov, Klubina, Korňa, Krásno nad Kysucou, Makov, Nová Bystrica, Olešná, Oščadnica, Podvysoká, Radôstka, Raková, Skalité, Stará Bystrica, Staškov, Svrčinovec, Turzovka, Vysoká nad Kysucou, Zákopčie, Zborov nad Bystricou) a 1 obec do okresu Žilina (Lutiše). Spolu predstavuje sledované územie Kysúc 29 katastrálnych území (tab. 1, obr. 1).

V prípravnej fáze mapovania HŠPK bola uskutočnená identifikácia mozaikových štruktúr krajiny na ortofotomapách, ktorú predstavujú extenzívne využívané maloplošné prvky orných pôd, trvalých poľnohospodárskych kultúr, trvalých trávnych porastov, sadov a v súčasnosti nevyužívaných plôch s nízkym stupňom sukcesie. Na sledovanom území bolo podľa týchto kritérií vyče-

nených 52 mapovacích štvorcov v 1 km² sieti vytvorenej v Google Earth, ktoré mali predstavovať najvýznamnejšie lokality stojace v centre záujmu celoslovenského mapovania HŠPK. V priebehu terénnych prác na území Kysúc sa preukázalo, že interpretácia iba ortofotomáp nie je vhodný postup na vytipovanie výskytu HŠPK pre dané územie a vyčlenené mapovacie štvorce často nezahŕňali najvýznamnejšie, najhodnotnejšie, či najviac zachované prvky. Preto sa pristúpilo k modifikovaniu metodiky celoslovenského mapovania a na území Kysúc sa uskutočnilo celoplošné terénne mapovanie HŠPK, t. j. mapovali sa aj územia, ktoré neboli identifikované z ortofotomáp. Interpretácia ortofotomáp podľa pôvodnej metodiky predstavovala iba jedno z kritérií možného výskytu HŠPK na sledovanom území.

Na základe získania podobných poznatkov aj z iných regiónov Slovenska, sa uskutočnilo prehodnotenie mapovacích štvorcov v 1 km² sieti s výskytom lokalít so zachovanou HŠPK a tým bolo na území Kysúc vyčlenených celkovo 502 mapovacích štvorcov s potvrdeným výskytom historických štruktúr. V rámci jednotlivých štvorcov boli zmapované všetky lokality s HŠPK a následne boli v prostredí GIS zakresľované do ortofotomáp alebo do základných topografických máp územia ako ucelené polygóny (obr. 1 – strana 3 obálky). Pre každú zmapovanú lokalitu (v digitálnej mape zobrazenú ako ucelený polygón) je potrebné spracovať príslušnú databázu údajov získaných z terénneho mapovania a zapísaných do formulára na mapovanie HŠPK v zmysle metodiky. Spracovávanie databáz sa však nateraz uskutočnilo len pre lokality mapované v pôvodne vyčlenených mapovacích štvorcoch, pre Kysuce je to 52 štvorcov, kde sa uskutočnilo najpodrobnejšie terénne mapovanie a bolo tu získaných aj najviac údajov. V ostatných 450 novo-vyčlenených štvorcoch boli v teréne získané základné údaje o HŠPK a formách antropogénneho reliéfu (FAR), ale ich detailné mapovanie a získavanie dát v zmysle metodiky sa neuskutočnilo. Toto bude predmetom ďalších výskumov na danom území.

Typy historických štruktúr poľnohospodárskej krajiny a ich zastúpenie na Kysuciach

V rámci celoslovenského mapovania HŠPK boli pre klasifikáciu území, z hľadiska využitia pôdy, definované 4 typy HŠPK: typ 1 – historické štruktúry poľnohospodárskej krajiny s rozptýleným osídlením (HŠPK s rozptýleným osídlením), typ 2 – historické štruktúry vinohradníckej krajiny (vinohradnícke HŠPK), typ 3 – historické štruktúry ornej pôdy, trávnych porastov a sadov (oráčino-lúčno-pasienkovo-sadové HŠPK s dominanciou sadov) a typ 4 – historické štruktúry ornej pôdy a trávnych porastov (oráčino-lúčno-pasienkové HŠPK) (Špulerová et al., 2011). Zároveň, v zmysle metodiky celoslovenského mapovania, sa predpokladalo

Tab. 1. Zastúpenie historických štruktúr poľnohospodárskej krajiny na Kysuciach podľa katastrálnych území

Obec	Katastrálne územie (k. ú.)	Rozloha k. ú. (ha)	Zastúpenie historických štruktúr poľnohospodárskej krajiny								Spolu	
			subtyp 1a ¹⁾		subtyp 1b ¹⁾		subtyp 4a ¹⁾		subtyp 4b ¹⁾			
			výmera (ha)	% z výmery k. ú.	výmera (ha)	% z výmery k. ú.	výmera (ha)	% z výmery k. ú.	výmera (ha)	% z výmery k. ú.	výmera (ha)	% z výmery k. ú.
Čadca	Čadca	4 324,1	95,3	2,20	21,6	0,50	319,3	7,38	28,6	0,66	464,8	10,75
	Horelica	1 359,1	23,3	1,71	-	-	87,0	6,40	40,5	2,98	150,8	11,10
Čierne	Čierne	2 086,4	37,9	1,82	37,1	1,78	91,8	4,40	-	-	166,8	7,99
Dlhá nad Kysucou	Dlhá nad Kysucou	1 217,6	142,9	11,74	-	-	151,2	12,42	46,6	3,83	340,7	27,98
Dunajov	Dunajov	607,3	13,1	2,16	-	-	26,4	4,35	26,0	4,28	65,5	10,79
Klokočov	Klokočov	5 113,3	243,1	4,75	228,4	4,47	246,1	4,81	-	-	717,6	14,03
Klubina	Klubina	1 557,6	-	-	-	-	19,8	1,27	-	-	19,8	1,27
Korňa	Korňa	2 548,7	110,7	4,34	-	-	208,6	8,18	-	-	319,3	12,53
Krásno nad Kysucou	Krásno nad Kysucou	2 775,6	79,9	2,88	-	-	183,2	6,60	117,8	4,24	380,9	13,72
Lutiše	Lutiše	2 010,2	5,2	0,26	-	-	421,3	20,96	30,1	1,50	456,6	22,71
Makov	Makov	4 614,6	49,7	1,08	-	-	215,2	4,66	-	-	264,9	5,74
Nová Bystrica	Nová Bystrica	7 365,4	41,7	0,57	-	-	467,1	6,34	93,9	1,27	602,7	8,18
	Harvelka	1 965,1	-	-	-	-	50,3	2,56	92,2	4,69	142,5	7,25
Olešná	Riečnica	3 183,0	14,3	0,45	-	-	243,7	7,66	233,5	7,34	491,5	15,44
	Olešná I	1 229,5	62,4	5,08	-	-	92,5	7,52	-	-	154,9	12,60
Olešná	Olešná II	735,4	10,1	1,37	34,9	4,75	10,6	1,44	-	-	55,6	7,56
	Oščadnica	5 859,5	121,2	2,07	19,1	0,33	669,1	11,42	101,8	1,74	911,2	15,55
Podvysoká	Podvysoká	563,2	0,5	0,09	-	-	19,7	3,50	-	-	20,2	3,59
Radôstka	Radôstka	1 316,7	-	-	-	-	212,0	16,10	-	-	212,0	16,10
Raková	Raková	4 150,8	108,2	2,61	83,4	2,01	268,1	6,46	-	-	459,7	11,07
Skalité	Skalité	3 313,7	11,1	0,33	32,9	0,99	513,1	15,48	42,4	1,28	599,5	18,09
Stará Bystrica	Stará Bystrica	3 691,8	5,3	0,14	-	-	23,4	0,63	3,3	0,09	32,0	0,87
Staškov	Staškov	2 188,2	57,0	2,60	16,0	0,73	74,0	3,38	-	-	147,0	6,72
Svrčinovec	Svrčinovec	1 572,3	84,8	5,39	13,7	0,87	99,7	6,34	33,4	2,12	231,6	14,73
Turzovka	Turzovka	2 694,1	102,0	3,79	-	-	248,1	9,21	-	-	350,1	13,00
	Turkov	785,1	92,1	11,73	-	-	25,7	3,27	-	-	117,8	15,00
Vysoká nad Kysucou	Vysoká nad Kysucou	4 401,5	70,0	1,59	-	-	334,1	7,59	-	-	404,1	9,18
Zákopčie	Zákopčie	2 963,2	189,2	6,38	3,3	0,11	383,8	12,95	121,1	4,09	697,4	23,54
Zborov nad Bystricou	Zborov nad Bystricou	1 870,2	-	-	-	-	206,7	11,05	67,7	3,62	274,4	14,67
Spolu sledované územie		78 063,2	1 771,0	2,27 ²⁾	490,4	0,63 ²⁾	5 911,6	7,57 ²⁾	1 078,9	1,38 ²⁾	9 251,9	11,85 ²⁾

Vysvetlivky: ¹⁾ názvy a označenie subtypov historických štruktúr podľa textu a obr. 1; ²⁾ percento z výmery celého sledovaného územia

mapovanie len tých štruktúr, kde v mapovaných polygónoch je zastúpenie nelesnej drevinovej vegetácie (NDV) nižšie ako 50 % pokrývnosti celého polygónu.

Na území Kysúc sa typ 2 nevyskytuje, nezachovali sa ani väčšie plochy sádov, a tým nie je možné vyčleniť ani typ 3. Naopak, určité špecifické znaky sa tu prejavujú v charaktere rozptýleného osídlenia a v mozaike oráčino-lúčno-pasienkovej krajiny s rôznym zastúpením NDV.

Na základe poznatkov z terénneho mapovania boli na sledovanom území Kysúc na regionálnej úrovni

vyčlenené len 2 typy HŠPK a v rámci každého z nich boli vyčlenené 2 subtypy:

Typ 1 – historické štruktúry poľnohospodárskej krajiny s rozptýleným osídlením:

- subtyp 1a – lokality s typickým rozptýleným osídlením (kopanice, lazy), do ktorých boli zahrnuté vlastné stavby, menšie plochy s FAR v okolí stavieb a často aj väčšie parcely bez FAR, ktoré sú však neoddeliteľnou súčasťou tohto komplexu využívaného obyvateľmi týchto sídel;

Obr. 1. Úzkopásové terasy využívané prevažne ako trvalé trávne porasty s rôznym zastúpením nelesnej drevinovej vegetácie (Lutiše, 2009). Foto: Peter Barančok

- subtyp 1b – lokality s charakteristickým typom osídlenia pre Kysuce, ktoré by bolo možné charakterizovať ako súbor viacerých blízko situovaných lazničných sídel, ktoré netvoría uzavretú obec, jednotlivé skupiny domov – „kopanice“, „osady“, „dvory“ – tvoria akési samostatné jednotky a tieto typy osídlenia sa väčšinou nachádzajú vo vyšších polohách dolín alebo aj pohorí, vo väčšej vzdialenosti od intravilánov vlastných obcí územia;

Typ 4 – oráčimovo-lúčno-pasienkové HŠPK:

- subtyp 4a – lokality s typickými štruktúrami oráčimovo-lúčno-pasienkovej krajiny a typickými FAR, ktoré zahŕňajú len samotné plochy parciel s terasami, stupňovitými medzami, kopami a pod., ale nezahŕňajú historický typ osídlenia, prípadne sa tu vyskytujú len ojedinelé usadlosti;
- subtyp 4b – lokality HŠPK s dominantnou drevinovou vegetáciou – ide o lokality, kde dominuje NDV alebo sa porasty drevín blížia až k typickým lesným porastom, ale FAR sú tu stále evidentné.

Zastúpenie jednotlivých vyčlenených subtypov HŠPK na území Kysúc je uvedené v tab. 1 a znázornené na obr. I a II (strana 3 obálky). Z celkovej rozlohy Kysúc možno v súčasnosti takmer 12 % územia charakterizovať ako územia s HŠPK. Najväčšie zastúpenie, až takmer 10 % územia, majú typické HŠPK s charakteristickými FAR vrátane plôch s lazničným typom osídlenia. Samotné stavebné objekty lazničného osídlenia, prípadne iné stavby a technické diela, v nich zaberajú veľmi malú časť rozlohy.

Najväčšie zastúpenie HŠPK na Kysuciach je v katastroch obcí Dlhá nad Kysucou, Zákopčie a Lutiše, kde tieto historické štruktúry zaberajú približne štvrtinu ich

území. Hlavne v katastri obce Lutiše sa zachovalo najviac komplexov s prvkami HŠPK a dodnes sú často využívané aj tradičným spôsobom. V Lutišiach HŠPK patria k dominantným prvkom krajiny dotvárajúcim celkový charakter daného územia.

Až v 16 katastrálnych územiach sa zastúpenie HŠPK pohybuje v rozpätí 10 až 15 % (ojedinele až 18 %) z ich celkovej výmery a len v 3 prípadoch je zastúpenie menšie ako 5 %. Údaje uvedené v tab. 1 nemožno považovať za absolútne alebo konečné čísla, nakoľko v zmysle metodiky sa mapovali len určité plochy s HŠPK, či mozaiky FAR. Napríklad mapované mali byť len územia s minimálnou plochou 5 ha, ktoré v mapovom vyjadrení predstavovali ucelené polygóny s mozaikami úzkopásových políčk s líniovými FAR. Zároveň minimálny počet medzí ako FAR v polygóne mal byť 5.

V tomto smere sme pri terénnych prácach na území Kysúc metodiku celoslovenského

mapovania HŠPK modifikovali tak, že:

- boli mapované všetky lokality, na ktorých sa vyskytovala mozaika minimálne 5 typických, zachovaných, prevažne využívaných FAR, bez ohľadu na ich plošné zastúpenie (väčšinou však na takéto plochy nadväzovali ďalšie mozaiky FAR, čím sa zvýšila aj celková výmera mapovaného polygónu);
- ak na väčšiu plochu mozaiky FAR bezprostredne nadväzovali napr. plôšky s 3 alebo 4 terasami vo svahu, boli tieto zahrnuté do celého mapovaného polygónu (aj keď v tomto detaile nebola splnená požiadavka minimálne 5 medzí, ale boli neoddeliteľnou súčasťou väčšieho komplexu);
- veľmi malé, izolované plochy s FAR zatiaľ neboli mapované.

Ako odôvodnenie modifikovania metodiky, ktorá vychádza z poznatkov terénneho mapovania, možno uviesť nasledovné argumenty:

- ak by bola dodržaná požiadavka minimálnej plochy 5 ha, stratili by sa z hodnotenia aj také mozaiky, ktoré obsahujú napr. 20 terás (dĺžka terasy cca 150 m a šírka terasy s medzou cca 15 m = plocha cca 4,5 ha) a mnoho ďalších menších areálov s FAR, čo sú už veľmi významné plochy a mozaiky HŠPK;
- HŠPK s výmerou menšou ako 5 ha predstavujú viac ako 12 % z celkovej rozlohy HŠPK na sledovanom území;
- minimálna plocha 5 terás s medzami bežne predstavovala cca 0,075 ha (napr. dĺžka terasy cca 30 m a šírka terasy s medzou cca 5 m) až cca 0,6 ha (napr. dĺžka terasy cca 120 m a šírka terasy s medzou cca 10 m) – takéto menšie plochy sa vyskytujú aj samostatne;

- menšie mozaiky HŠPK väčšinou nadväzujú na zastavané územia, okraje intravilánov, sú situované na plochách medzi domami s ich dvormi v dolnej časti svahov a veľkými blokmi rekultivovaných lúk alebo ornej pôdy vo vyšších častiach svahov – preto je často problematická ich identifikácia na základe leteckých snímok a aj pri terénnom mapovaní je na tieto plochy sťažený prístup (ak sú súčasťou oplotených dvorov) – tieto plochy sú často prehliadané, resp. sú považované za málo významné.

Jednotlivé typy HŠPK sa najčastejšie vyskytujú v častiach sledovaného územia, ležiacich mimo hlavných osí osídlenia, ktoré sa tiahnu popri významných vodných tokoch, ako je rieka Kysuca a dolné toky Čierňanky a Bystrice. Preto aj celkové zastúpenie HŠPK je väčšie v katastroch, ktoré sa celé rozprestierajú alebo aspoň zasahujú do okolitých horských masívov, ako je to napr. v prípade obcí Oščadnica, Klokočov, Zákopčie, Nová Bystrica, Skalité, ale aj Riečnica, Čadca, Raková, Lutiše a Vysoká nad Kysucou. Naopak, najnižšie zastúpenie HŠPK je v častiach územia so súvislými lesnými komplexmi alebo v dolných a stredných častiach hlavných dolín, kde boli tieto formy v období kolektívizácie zlikvidované pri sceľovaní pozemkov.

Dominantné zastúpenie na Kysuciach majú typické oračínovo-lúčno-pasienkové HŠPK (subtyp 4a). Sú rovnomerne zastúpené v celom území, no najväčšie zastúpenie majú v katastroch obcí Oščadnica, Skalité, Nová Bystrica, Lutiše a Zákopčie, kde sa zachovali aj najvýznamnejšie mozaiky FAR. Druhým najvýznamnejším typom HŠPK v území je laznický typ osídlenia (subtyp 1a). Zaujímavosťou je, že laznické osídlenie má väčšie zastúpenie v strednej až severozápadnej časti územia, kým vo východnej a juhovýchodnej časti je pomerne zriedkavé. Najtypickejšie a najzachovalejšie formy laznického osídlenia možno nájsť v katastroch obcí Zákopčie, Dlhá nad Kysucou, Turkov, Klokočov, Korňa a Raková. Na území Turzovskej vrchoviny úzkosť dolín nedovoľovala vytvorenie väčších kompaktnějších sídelných útvarov a tak tu často vzniklo charakteristické osídlenie (subtyp 1b), tvorené viacerými blízko seba sa nachádzajúcimi laznickými sídlami, ktoré sú medzi sebou oddelené lúkami, pasienkami, ornou pôdou alebo aj menšími lesíkmi a prvkami NDV. Takýto typ osídlenia je charakteristický hlavne pre územie obce Klokočov, severné časti katastrov obcí Olešná a Raková a čiastočne aj pre obce Čierne a Skalité.

Okrem typických oračínovo-lúčno-pasienkových štruktúr a laznických typov osídlenia, boli mapované aj HŠPK so zachovanými FAR s vysokým podielom NDV alebo až lesnými porastmi (subtyp 4b). Na území Kysúc je tento typ pomerne častý a dokumentuje celkový stav a súčasný vývoj územia, postupné upúšťanie od klasického hospodárenia na plochách HŠPK, zarastanie trvalých trávnych porastov alebo aj systematické

zalesňovanie poľnohospodársky nevyužívaných území. Špecifickým príkladom sú územia katastrov obcí Riečnica, Harvelka a čiastočne aj Nová Bystrica, ktoré boli v rokoch 1974 až 1985 úplne vystáňované v súvislosti s budovaním vodnej nádrže Nová Bystrica.

* * *

V príspevku podávame prvé výsledky riešenia úloh zameraných na celoslovenské mapovanie HŠPK na príklade Kysúc. Tento región má v rámci Slovenska, z pohľadu jeho historického vývoja a využívania človekom špecifické postavenie. Práve na Kysuciach uskutočnil človek veľké premeny krajiny v procese ich osídľovania a využívania na poľnohospodárske účely. Vznikla tu bohatá mozaika HŠPK, ktorá v ďalšom období prešla a stále prechádza pomerne veľkými a dynamickými zmenami. Zachytenie a poznanie týchto štruktúr a prebiehajúcich procesov je dôležitou súčasťou poznania histórie a premien krajiny, v ktorej žijeme a v ktorej by mali žiť aj naši potomkovia.

Tento príspevok vznikol s podporou grantových projektov VEGA 2/0114/10 Stanovenie účelových vlastností krajiny ako podklad pre krajinnoeekologický výskum a 2/0051/11 Významnosť a úžitky ekosystémov v historických štruktúrach poľnohospodárskej krajiny. Za technickú spoluprácu pri spracovaní mapových výstupov sa touto cestou chceme poďakovať Mgr. Miriam Vlachovičovej.

Literatúra

- Miklós, L.: Prírodno-sídlné spádové regióny. In: Atlas krajiny Slovenskej republiky, 1. vydanie. Bratislava: MŽP SR, Banská Bystrica: SAŽP, 2002, s. 206 – 207.
- Špulerová, J., Dobrovodská, M., Lieskovský, J., Bača, A., Halabuk, A., Kohút, F., Moyses, M., Kenderessy, P., Píscová, V., Barančok, P., Gerhátová, K., Krajčí, J., Boltížiar, M.: Inventory and Classification of Historical Structures of the Agricultural Landscape in Slovakia. Ekológia (Bratislava), 2011, 30, 2, p. 157 – 170.
- Špulerová, J., Štefunková, D., Dobrovodská, M. a kol. (Babicová, D., Bača, A., Barančok, P., David, S., Halabuk, A., Halada, L., Hrnčiarová, T., Izakovičová, Z., Kanka, R., Kollár, J., Lieskovský, J., Petrovič, F., Ružičková, H., Váľkovicová, Z.): Príručka na mapovanie historických štruktúr poľnohospodárskej krajiny. 1. verzia. Bratislava: ÚKE SAV, 2009, 16 s.

RNDr. Peter Barančok, CSc., peter.barancok@savba.sk

RNDr. Mária Barančoková, PhD.,

maria.barancokova@savba.sk

Ústav krajinnej ekológie SAV, Štefánikova 3, P. O. Box 254, 814 99 Bratislava